

Ledenraad bezoekt Sensus

Cosun verwacht goed resultaat

Veldleeuwerik wint terrein

In dit nummer

Cors (l) en Arian Hage,
deelnemers Veldleeuwrik

Ledenraad bezoekt Sensus	4
Rooikwaliteit centraal op Beet Europe 2012	6
Campagne verloopt voorspoedig	7
Veldleeuwrik wint terrein	8
1000 euro extra door deelname Unitip	10
Bestelling bietenzaad 2013	11
 Juiste rassenkeuze voorkomt tegenvallende oogst	12
Problemen in 2012? Voorkom ze in 2013	14
Vraag en aanbod	16
Kort Nieuws	16

Colofon

Cosun Magazine is een uitgave van
Koninklijke Coöperatie Cosun U.A. voor leden van Cosun

Redactieraad

Jan Willem van Roessel, *hoofredacteur*
Ton Schönwetter, *eindredactie*
Pieter Brooijmans
Kees Geschiere
Dirk Jan Kemp Hakkert
Gert Sikken

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS en Joop van Houdt

Vormgeving en druk

NPN drukkers, Breda

© Koninklijke Coöperatie Cosun U.A., 2012

Contact

Cosun hoofdkantoor/secretariaat raad van beheer

Postbus 3411, 4800 MG Breda
secretariaat.rvb@cosun.com 076 - 530 33 07
www.cosun.nl/agrarisch F: 076 - 530 33 00

Suiker Unie secretariaat agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
agrarischedienst@suikerunie.com 0165 - 52 52 52
www.suikerunie.nl/agrarisch F: 0165 - 52 50 25

Bietenadministratie, Unitip en suikersysteem

Hans van Hassel 0165 - 52 52 70
John Ernest 0165 - 52 52 74
Annemarie Laanen 0165 - 52 52 72

Financiële administratie

Marc Augustijn 0165 - 52 51 23

Teeltzaken

Sjaak Kolff 0165 - 52 52 65

Management agrarische zaken

Rik Gengler 050 - 556 14 22 (gebied Noord)
Arno Huijsmans 0165 - 52 52 67 (gebied Zuid)
Pieter Brooijmans 0165 - 52 52 78 (centrale agrarische dienst)

Agrarische dienst in de regio's

Gebied Noord

Noord-Holland en Holland midden 06 - 513 675 64 Robert Verberg
Oostelijk en Zuidelijk Flevoland 06 - 512 448 30 Peter Koopmans
Noordoostpolder 06 - 537 252 31 Kees Geschiere
Groningen west en noord en Friesland 06 - 533 426 19 Alex Kroon
Groningen noordoost en -oost 06 - 539 633 67 Peter Roelfsema
Drenthe noord, -midden en -west, Friesland zand 06 - 533 081 61 Harry Visser
Drenthe oost en -zuidoost 06 - 539 128 13 Wim Schrijvers
Drenthe zuid, Overijssel, Gelderland noord en midden 06 - 222 046 49 Jan Albert te Velde

Gebied Zuid

West Zeeuws-Vlaanderen 06 - 515 053 71 Jurgen Michielsen
Oost Zeeuws-Vlaanderen en Zuid Beveland 06 - 515 452 73 René van den Eijnden
Walcheren, Noord-Beveland, Schouwen Duiveland en Goeree Overflakkee 06 - 203 698 34 Ynego Brouwers
West-Brabant en Tholen 06 - 223 962 39 Teun Kleinjan
Midden-Brabant, Betuwe, Utrecht en Veluwe 06 - 223 715 15 Johan Mol
Zuid-Hollandse Eilanden en Zuid-Holland vast 06 - 535 209 87 Erik Roelfsema

CSV COVAS

Gelderland-Zuid, Oost-Brabant en Limburg 0493 - 34 89 89

Race nog niet gelopen

De oogstwerkzaamheden zijn bijna afgerond. De verschillen zijn dit jaar groot in Europa. In Engeland en de kuststrook van Den Helder tot Calais was de herfst nat tot extreem nat. Niet alle gewassen zullen van het land komen. In de volgende 300 kilometer landinwaarts was het tamelijk normaal. Nog verder naar het oosten was het tot november zelfs erg droog, zodat het problemen gaf de suikerbieten goed uit de grond te krijgen. Zo lang het niet vriest, blijven er kansen dat het allemaal nog lukt.

Structuur coöperatie

In een van de vorige Cosun Magazines hebben we aangegeven wat de kern is van de strategie die Cosun de komende tien jaar wil volgen. Managementtheorieën geven aan dat het een logische stap is na de vaststelling van de strategie te kijken of de structuur van de organisatie daar ook op is ingericht. We hebben daarom de inrichting van de coöperatie onder de loep genomen. Kringbesturen en ledenraad zijn buiten beschouwing gelaten. Zij zijn de vertegenwoordigers van de leden die de rechten en plichten invullen van de algemene ledenvergadering en voor het bestuur een belangrijk klankbord zijn.

Het bestuur wordt ingevuld door de raad van beheer. De voorzitter van de concerndirectie is verantwoordelijk voor de voorbereiding en de uitvoering van het beleid, zoals dat door de raad van beheer is vastgesteld. De raad van toezicht controleert het bestuur en kan gevraagd en ongevraagd het bestuur van advies voorzien.

Van de voorzitter

Veel coöperaties kiezen er voor het bestuur neer te leggen bij de directie en daarnaast een raad van commissarissen de controle te laten uitvoeren. Daarmee verschuift de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van het beleid. In de drie geledingen van onze huidige bestuursstructuur is dit apart besproken. In het verleden was er nog wel eens discussie of we toch niet naar een andere invulling moesten kijken. Nu waren de raad van toezicht, de concerndirectie en de raad van beheer van mening dat de huidige structuur goed functioneert en geen aanpassing behoeft. De invloed van leden van de coöperatie in het bestuur, gecombineerd met externe deskundigheid, heeft bewezen goed te functioneren. Er is geen aanleiding om daar verandering in aan te brengen.

Ik wil daarmee niet zeggen dat een andere structuur per definitie minder is. Maar zolang we als leden van de coöperatie kwalitatief de juiste invulling kunnen geven op het hoogste niveau, moeten we die verantwoordelijkheid ook nemen. Uiteindelijk is niet de structuur bepalend voor succes, maar zijn het de mensen die de functie vervullen.

Jos van Campen

Europese ontwikkelingen

De discussies over het GLB komen in het finale stadium. De begroting tot 2020 is de eerste hobbel die genomen moet worden. Twee onderwerpen spelen daarin een rol. Eerst de absolute hoogte van het bedrag. Daarnaast de verdeling van het landbouwbudget per lidstaat, ook in relatie met de afdracht die individuele lidstaten aan de EU doen.

Dat het totale landbouwbudget op een gelijk niveau moet blijven, lijkt geaccepteerd. De volgende stap is de inhoud van het GLB: regels rondom ondermeer vergroening, de suikermarktordening en de plantrechten voor wijn. Bedenk dat zowel de Raden van Ministers als het Europese Parlement een standpunt gaan innemen. Vervolgens komt er een overleg tussen het EP, de voorzitter van de Ministerraad (Ierland) en de Europese Commissie. De leden hebben aangegeven te streven naar een afronding eind maart 2013. Dat is erg dicht bij de uiterste datum om het nieuwe beleid in 2014 te laten ingaan, want een akkoord moet naar de afzonderlijke lidstaten vertaald en vervolgens geïmplementeerd worden. Als dat niet op tijd lukt, moeten de huidige regelingen verlengd worden. Dat klinkt heel simpel, maar een dergelijk besluit heeft juridisch nogal wat haken en ogen en vraagt de nodige voorbereiding.

Het Nederlandse standpunt ten aanzien van de suikermarktordening is met de komst van de nieuwe staatsecretaris Verdaas aangescherpt naar in principe afschaffing in 2015, met mogelijk een overgangperiode. We gaan opnieuw onze heel faire argumenten naar voren brengen om ook de opvolger van de heer Verdaas ervan te overtuigen dat er meer aspecten aan zitten die ervoor pleiten de marktordening in ieder geval door te laten lopen tot 2020. Zowel in Den Haag, als in Brussel is de race nog niet gelopen. We blijven werken aan een door ons gewenst eindresultaat. Als we nu de tussenbalans opmaken, lijkt de vraag niet meer te zijn of het 2015 wordt, maar eerder 2018, 2019 of 2020. Ik wens u goede feestdagen en een gezond en voorspoedig 2013.

Ledenraad bezoekt Sensus

De ledenraad kwam op 1 november bijeen in het Brabantse Bosschenhoofd. Het onderwerp strategie stond opnieuw prominent op de agenda. Daarnaast werden er wijzigingen doorgevoerd in de statuten en reglementen van de coöperatie om te kunnen voldoen aan de nieuwe NCR-code. De cijfers tot en met het derde kwartaal zagen er goed uit. Het uitstekende resultaat van 2011 lijkt nog overtroffen te worden.

In september 2011 heeft de NCR een nieuwe code voor coöperatieve ondernemingen vastgesteld. De code geeft richtlijnen voor de bestuurlijke organisatie van een coöperatie en gedragsregels die de transparantie moeten bevorderen. Cosun voldeed op de meeste punten al aan de richtlijnen, maar heeft nog enkele kleine wijzigingen doorgevoerd. Zo is de taakomschrijving van de raad van toezicht aangepast en gebeurt de benoeming van de accountant voortaan door de ledenraad. Ook is er een reglement voor de raad van toezicht opgesteld.

Cosun is in 1999 koninklijk erkend. Het predicaat 'Koninklijk' werd echter niet op de goede manier gebruikt. In de nieuwe statuten is de officiële naam van de coöperatie daarom gewijzigd van 'Koninklijke coöperatie Cosun' in coöperatie 'Koninklijke Cosun'. Internationaal hanteren we de naam 'Royal Cosun'.

Hoger resultaat

Financieel directeur Tine van de Werken kon aan de ledenraad over de eerste negen maanden van dit jaar goede cijfers presente-

ren. Bijna alle Cosun-bedrijven presteerden boven plan. De meeste ook boven vorig jaar. Uitzondering hierop is Duynie, onze dochteronderneming die actief is in veevoer en

zetmeel. Duynie presteert minder dan vorig jaar. Dit komt met name doordat de stijging van de zetmeelprijs achterblijft bij die van de grondstofkosten. Hierbij moet overigens worden aangetekend dat het resultaat in 2011 erg goed was. Sensus presteert ook iets onder vorig jaar, maar boven plan. De omzet is opnieuw iets gestegen en voor volgend jaar wordt verdere groei verwacht. Sensus kijkt positiever tegen de afzetontwikkeling aan dan een jaar geleden. Het bedrijf wil daarom een groter areaal cichorei contracteren.

SVZ, Aviko, Suiker Unie

SVZ komt uit een diep dal, maar laat een verdere verbetering van het resultaat zien. Dit dankzij ingrijpende maatregelen. De herstructurering is echter nog niet afgerond. Volgend jaar stopt de productie in Etten-Leur en ook in Polen en Spanje verdwijnen banen.

Aviko draait goed, ruim boven vorig jaar, dankzij een hogere omzet en betere marges. De export naar Zuid-Amerika is hierbij belangrijk. Niet alleen voor Aviko, maar

Sensus presteert boven plan

voor de hele branche. Alle Europese aardappelverwerkers draaien daardoor op volle toeren. Ook het resultaat van Suiker Unie zal naar verwachting hoger uitkomen dan vorig jaar. Dit dankzij gestegen prijzen voor quotumsuiker, extra omzet en marge in surplussuiker en een goede campagne met lage kosten. Ook melasse en bietenpulp brengen een goede prijs op.

Monstername cichorei

Het jaar is nog niet ten einde, maar de resultaten tot op heden stemmen tot tevredenheid, zowel in suiker als in niet-suiker. Cosun verwacht dan ook opnieuw een goede bietenprijs te kunnen betalen.

Ambitieuus

De nieuwe strategie kwam voor de tweede keer aan de orde in de ledenraad. Ditmaal gaf iedere businessdirecteur een toelichting op de plannen voor zijn bedrijf, waarna de ledenraad met hem in discussie ging. Voorafgaand aan de ledenraad was de strategie ook al besproken in de kringbestuursvergaderingen. De ledenraad reageerde positief op de strategieplannen zoals die zijn vastgelegd. Cosun heeft vorig jaar enkele bedrijven verkocht en daardoor meer focus gekregen. In de resterende activiteiten wil Cosun groeien. Buiten de huidige markten liggen er mogelijkheden voor groei in biobased toepassingen. De doelstelling om in tien jaar de omzet te verdubbelen, wordt daarbij gezien als ambitieus. De ledenraad kan zich erin vinden dat Cosun ook buiten suiker wil groeien, maar het suikerbedrijf, het enige coöperatieve onderdeel van Cosun, moet wel de eerste prioriteit houden.

Jan Willem van Roessel

Sensus meer areaal, hogere prijs

Sensus verwerkt cichorei in de fabriek in Roosendaal sinds 1992. In eerste instantie richtte het bedrijf zich op de productie van fructose. In 1995 kwam daar de productie van inuline bij.

De productie van fructose is beëindigd in 2005, toen de aanpassing van de marktordering de productie van fructose onrendabel maakte. Sindsdien produceert Sensus alleen nog inuline. Deels wordt het verkocht in vloeibare vorm, deels als poeder. Het bedrijf heeft hiervoor een eigen sproeidrooginstallatie in Zwolle. Sensus is inmiddels de op een na grootste inulineproducent ter wereld en verkoopt zijn producten wereldwijd, van de Verenigde Staten tot in Azië en Australië.

wordt direct verwerkt tot inuline, een ander deel wordt als halffabricaat opgeslagen en in de intercampagneperiode alsnog tot inuline opgewerkt. De vraag naar inuline blijft wereldwijd toenemen. Sensus wil daarom de productie uitbreiden en heeft in 2013 ruimte voor meer cichorei. Om de teelt aantrekkelijker te maken is de prijs fors verhoogd. Eind oktober heeft Sensus bekend gemaakt dat de jaartoeslag voor 2013 met nog eens 4 euro wordt verhoogd naar 8 euro.

Campagne

De cichoreicampagne duurt van september tot december. Een deel van de cichorei

Rooikwaliteit centraal op Beet Europe 2012

In het Duitse Seligenstadt vond op 17 oktober de tweede Beet Europe plaats. Behalve rooidemonstraties was er ook een seminar over bewaring. Ook medewerkers van de agrarische dienst, productie, IRS en Cosun waren aanwezig.

Aan de rooidemonstratie deden zes fabrikanten mee. Negen bietenrooiers en drie bietenreinigers lieten zien wat er allemaal mogelijk is met de machine. Er werd gerooid volgens het Duitse systeem, m.a.w. de biet zo volledig mogelijk oogsten. Hierbij is tarra minder belangrijk, omdat de bieten tijdens de verlading worden gereinigd met een bietenreiniger.

Kopwerk

Sinds 2006 heeft de agrarische dienst extra de aandacht gevestigd op het maximaal oogsten van de kop. Sinds dit jaar is het motto 'Hele biet, geen groen'. De koptarabepaling is afgeschaft. De boodschap was dat het kopvoorschrift niet is gewijzigd. Het accent is meer gelegd op beperking van het puntverlies. Hier is geld te verdienen. Gemiddeld is het verlies 3 ton. De agrarische dienst heeft zich ten doel gesteld dit te verminderen tot 2 ton.

Veel aandacht voor micro topping

Kopsystemen aangepast

Op Beet Europe was te zien dat ook machinefabrikanten werk maken van het kopwerk. Er werd minder diep gekopt dan twee jaar geleden in Lelystad. Agrifac, Holmer, Ropa en Franz Kleine (onlangs overgenomen door Grimme) hebben het kopsysteem aangepast. Men gebruikt in Duitsland daarvoor de be-

Demonstratie van negen bietenrooiers

naming 'micro topping'. Het komt erop neer dat de ontbladeraar zo wordt afgesteld dat hogere bieten alleen ontbladerd worden. Daarna worden deze bieten met de scalpeur een beetje gekopt. De lager staande bieten worden juist minder diep gekopt. Dit moet een beter kopresultaat opleveren.

Ontbladeraar

Verder was een ontbladeraarsysteem te zien, waarbij twee klepels op assen het blad verwijderen. Grimme gaf een demonstratie van dit systeem. Vervaeft heeft het ook in zijn programma, maar toonde het niet. De conclusie is dat elke machine goed rooiwerk kan leveren. De verschillen worden bepaald door het vakmanschap van de machinist. Diverse vakbladen hebben reeds resultaten gepubliceerd.

Rooi-check

De agrarische dienst voert deze campagne rooi-checks uit. De kwaliteit van het rooiwerk wordt beoordeeld op kopwerk en rooiverliezen. Uit deze beoordelingen blijkt dat er meestal goed wordt gerooid. Wat opvalt, is dat een ongelijk plantbestand ten koste gaat van de rooikwaliteit. Als compromis moet dan gekozen worden tussen geen groen op de bieten en wat meer te diep gekopte bieten. Verder komt naar voren dat kapotte spijlen en andere mankementen snel tot extra rooiverliezen leiden. Het bewust omgaan met rooiomstandigheden, het delen van ervaringen en zelf beoordelen van de rooikwaliteit leiden tot verbeteringen. Dit resulteert in meer bietengeld per hectare.

De agrarische dienst is deze campagne meer zichtbaar aanwezig in het veld bij de beoordeling van de rooikwaliteit en de controle van de bietenhopen. Tot half november zijn 7.000 partijen suikerbieten geleverd. Daarvan zijn 38 hopen deels of geheel ontvangen met een korting vanwege te veel groen. Gezien de natte rooiomstandigheden is dit een compliment waard voor de loonwerkers en hun machinisten.

Bewaring en afdekken

Het IIRB (een instelling die de samenwerking bij het teeltonderzoek aan suikerbieten bevordert) heeft tijdens Beet Europe een seminar over bewaring georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst werden ervaringen uitgewisseld en werden resultaten uit bewaringsonderzoek gepresenteerd. Het vorstbeleid in de ons omringende landen varieert,

Vliesdoek wordt machinaal aangebracht

waardoor ook de bewaarmethoden verschillen. Een gangbare bewaarmethode in Duitsland is droog bewaren met gebruik van vliesdoek. Diverse bedrijven doen dit machinaal. Dat kan, doordat de bieten in een langgerekte hoop zijn gestort, zodat geladen kan worden met een bietenreiniger. Het voordeel van droog bewaren vertaalt zich in een betere kwaliteit en minder tarra, doordat de bieten met de bietenmuis beter te reinigen zijn tijdens de verlading.

Arno Huijsmans

Campagne verloopt voorspoedig

De campagne verloopt voorspoedig. Naar verwachting kan de campagne over ongeveer een maand afgerond worden. Dan zullen ca 5,7 mln. ton bieten zijn verwerkt tot ruim 950.000 ton suiker.

Campagne 2012 is al een heel eind gevorderd. Driekwart van de bieten is verwerkt. Nagenoeg alle bieten zijn gerooid. De laatste bieten (een enkel procentje van het totaal) staan nog op percelen bij telers die het risico nemen ze in de grond te bewaren en pas te rooien als ze aan de beurt zijn om te leveren.

EU-commissie wil ruimere voorziening suikermarkt

De oogst verliep lang niet overal zonder problemen. Met name de westelijk helft van Nederland en in het bijzonder Noord-Holland, maar ook de noordelijke klei, kregen in oktober en november overmatige neerslag (zie kaartjes KNMI). De moeilijke omstandigheden vertaalden zich helaas ook in hoge tarracijfers. Nu de koptarra is afgeschaft, is het tarracijfer dus synoniem met de hoeveelheid meegeleverde grond. En dat belooft gemiddeld over de hele campagne zo'n 10%. Maar uitschieters van meer dan 20% kwamen ook voor. Het suikergehalte komt waarschijnlijk op 17,15 uit. Dat is iets hoger dan vorig jaar, maar zeker geen record. Het weer zat wat dat betreft ook tegen. 'Suikerweer' ken-

merkt zich door lage nachttemperaturen en veel zon. Dit weer hebben we in oktober en november te weinig gehad.

Surplusbieten

De verwachte suikerproductie betekent dat zo'n 150.000 ton surplusuiker beschikbaar komt. Suiker Unie zal waarschijnlijk in staat zijn om al deze suiker te verkopen. In dat geval kunnen ook alle surplusbieten van 2012 uitbetaald worden en hoeven er geen bieten verplicht doorgeschoven te worden. De uitbetalingsprijs van de surplusbieten is al voorafgaand aan dit teeltseizoen vastgesteld op 27 euro bij standaard kwaliteit. Daar komt nog een kwaliteitsverrekening bij, die oploopt tot 4 euro per ton.

Europese Commissie

Voor het lopende verkoopseizoen heeft de Europese Commissie besloten dat er een ruimere voorziening van de Europese voedingsmarkt moet komen. Een nieuwe rekenmethode zou volgens de Commissie uitwijzen dat de voorraad aan het eind van het seizoen (in september 2013) laag uitkomt. Er zijn voorstellen om ca 1 mln ton meer suiker voor de EU-markt beschikbaar te stellen. Dit zou deels ingevuld worden door conversie van surplusuiker naar quotumsuiker en deels door heffingvrije importquota. De Neder-

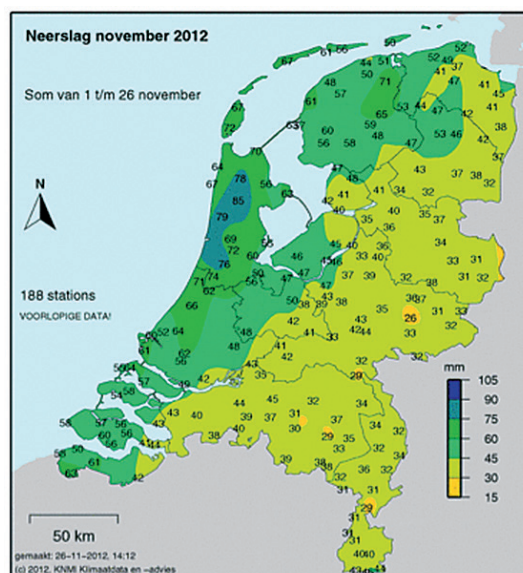
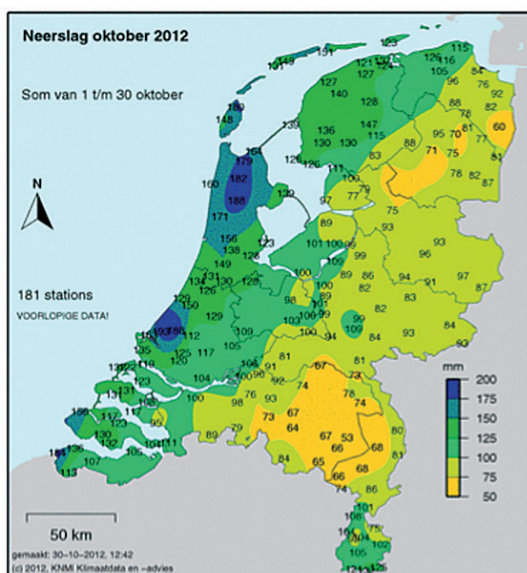
landse en Europese suikersector vindt deze hoeveelheid onnodig hoog. Dat kan leiden tot een overaanbod en marktverstoring.

Een en ander kan niet los gezien worden van de discussie over de suikermarktordening. Het heeft er alle schijn van dat de Europese Commissie als vooringenomen doel heeft om de suikerquota af te schaffen. Dit terwijl de quota uiteindelijk een middel zijn om het hogere doel, een goede voorziening van de markt en een redelijke inkomen voor de sector, te bereiken. Maar uiteindelijk bepaalt de Europese Commissie zeker niet alleen hoe de toekomst van de suikermarktordening eruit ziet. Ook het Europees Parlement en de Raad van Landbouwministers spelen een belangrijke rol. Bovendien is er over het GLB en over de financiën veel discussie.

2013

Voor teeltjaar 2013 heeft Cosun al wel duidelijkheid gegeven. Naast de toewijzing van quotumbieten is ook 5% surplusbieten toegewezen, waarvoor de quotumbietenprijs wordt betaald. Bovenop de genoemde 5% wordt nog eens minimaal 10% surplusbieten betaald tegen de basisprijs van 28 euro per ton. Inclusief kwaliteitstoeslagen komt dit al gauw neer op 32 euro per ton.

Gert Sikken

De neerslag in oktober en november

Het in Flevoland opgezette project Veldleeuwerik breidt uit. In Brabant doen sinds dit jaar Cors en Arian Hage uit Kruisland mee. "We willen meer rendement uit de grond halen zonder intensiever te telen", zegt Arian. Cosun is een van de steunpilaren van Veldleeuwerik.

Veldleeuwerik wint terrein

Cors en Arian Hage: "De lat ligt hoog, want de collega's kijken kritisch mee"

Het gaat goed met Veldleeuwerik. Nu in Flevoland met de systematiek voldoende praktijkervaring is opgedaan, zijn dit jaar ook in Drenthe, Zeeland, Zuid-Holland en West-Brabant Veldleeuwerikgroepen opgestart. In het Zuidwesten gaat het om zes groepen van samen zestig telers. De ambitie is dat in 2014 duizend akkerbouwers deelnemen aan het project. Doel van Veldleeuwerik is een versnelde, integrale verduurzaming van het hele bedrijf. Het credo is maximaal duurzaam telen met hulp van collega's. Kortom: Verduurzaming van binnenuit zonder dwingend opgelegde eisen. Gekeken wordt vanuit de mogelijkheden die een bedrijf heeft om te verduurzamen. De bedrijfs- en productieomstandigheden verschillen immers van bedrijf tot bedrijf. Waar het om gaat, is in de specifieke bedrijfssituatie op alle onderdelen maximale duurzaamheid realiseren. "De lat ligt hoog, want de collega's kijken kritisch mee met wat je aan het doen bent. Je moet dus tegen kritiek kunnen en openstaan voor kritische meedenkers", vertelt Cors Hage.

Bodemverbetering

Cors en zijn vrouw Arian doen mee in de regiogroep West-Brabant. In de groep zitten akkerbouwers met ondermeer tuinbouw, fruitteelt, varkens en schapenhouderij. Voor Hage was de directe aanleiding om mee te doen dat hij meer inzicht wilde in de mogelijkheden van bodemverbetering. "Als ik daardoor

"Meer rendement uit de grond"

de productie op ons 200 hectare grote bedrijf 1 à 2% per jaar omhoog kan krijgen, levert me dat een aardige plus op. Bodemverbetering vermindert de kans op ziekte. Door de strengere bemestingsnormen is aandacht voor de bodemgesteldheid juist extra nodig", redeneert Cors. De grond op het bedrijf is 15 tot 55% afslibbaar. "Vooral de lichte grond

is slempgevoelig en de zware grond moeilijk bewerkbaar", vertelt hij. Arian vult aan: "We willen meer rendement uit onze grond halen zonder intensiever te telen. Maar je doet het ook voor het gevoel dat je goed bezig bent. Als zich dat in meer opbrengst vertaalt, is dat mooi, maar het is niet de enige reden om mee te doen met Veldleeuwerik."

Suikerbieten

Cors en Arian telen suikerbieten (22 hectare), fritesaardappelen, vroege zaaiuien, cichorei (12 hectare), witlofwortelen en graan. Daarnaast hebben ze 12 hectare peren. Het bietenareaal is "voor driekwart Theresa, een stukje Bever voor de zware grond en de rest Constantina. Dat ras zaai ik op de kopakkers. Door de snelle bladontwikkeling geeft dat minder onkruidruk. Jammer is dat het ras vorig jaar veel schieters gaf. Dit jaar viel dat gelukkig heel erg mee", aldus Cors. Hage teelt bieten op zijn bedrijf in Kruisland en op het ouderlijk bedrijf dat Arian in Tholen in maatschap met haar moeder heeft. In Tholen is de afslibbaarheid 20 tot 25%. De beide bedrijven worden gemanaged als één geheel. Fiscaal en financieel zijn ze nog gescheiden. De suikerbieten in Tholen zijn in november gerooid voor directe levering. Die in Kruisland zijn voor de langbewaring. "Dan kunnen we de hoop gemakkelijker in de gaten houden als we moeten afdekken", zegt Cors.

Biologische bestrijding

Hage heeft op zijn bedrijf veel ervaring met verduurzaming. Hij heeft ondermeer aardappelen voor het Agromilieukeurmerk geteeld. "Totdat de handelaar ermee stopte." Zes jaar geleden heeft hij meegedaan in een Best-Practise groep van Suiker Unie. "Maar meedoen aan Veldleeuwerik kan desondanks geen kwaad. Je moet voorkomen dat je struikelt. Het kan namelijk altijd zo maar gebeuren dat de productie achteruitgaat, zoals in Flevoland is gebeurd. Zo is Veldleeuwerik destijds ontstaan", vertelt hij. De Veldleeuwerikgroep van Cors en Arian is gestart in mei. De groep zit nog in de analysefase. Niet alle bedrijfsduurzaamheidsplan-

"Bij Veldleeuwerik gaat het puur om de bedrijfssystematiek"

nen zijn al besproken. "We zitten nog in de oriënterende fase", aldus Arian.

Op het bedrijf van Cors en Arian wordt ondermeer op veertien hectare aan akkerrandbeheer gedaan. Dit jaar heeft Cors voor het eerst voor de biologische bestrijding langs een aardappelakker een bloeiende akkerrand ingezaaid met een mengsel van bolderik, meisjesogen, boekweit, gipskruid, saffloer, cosmea, chrysant en Alexandrijnse klaver. Cors past de biologische bestrijding ook in zijn boomgaard toe. "Het werkt. Maar het bloemetjesland heeft een uitstraling van maar zeventig meter. Je zou dan om de zeventig meter zo'n rand moeten maken. Dat is niet praktisch", zegt hij.

Groenbemesters

Dit jaar heeft hij ook voor het eerst zestig hectare groenbemester ingezaaid. Cors:

"Tot nu toe waren dat er nooit meer dan tien. We hebben er speciaal de zaaimachine voor aangepast." Hage zaait op de lichtere grond bladrammenas en op de zwaardere gele mosterd. "Gele mosterd geeft meer vrij levende aaltjes. Voor zover dat een risico wordt voor het volggewas, hebben we daar bladrammenas gezaaid." De vraag die nu voor ligt, is wat de beste groenbemester voor hun bedrijf is. "Misschien komt er wel uit dat een mengsel beter is", aldus Cors. Bijna de helft van het bedrijf (90 ha) is in gebruik voor de graanteelt. Het stro wordt verhakseld in plaats van het te verkopen.

Rijenwieder

Voor de onkruidbestrijding in cichorei heeft Cors dit jaar een rijenwiedmachine gekocht met een camera erop. Het overige schoffelpwerk doen de Poolse medewerkers, die in het

najaar ook helpen met de perenoogst. "Mechanische onkruidbestrijding heeft zo zijn voordelen, want als je spuit, ben je namelijk tegelijkertijd ook je gewas aan het plagen. Gewasbeschermingsmiddelen moet je zo veel mogelijk voor nood achter de hand houden", vindt Cors. Als Hage spuit, gebruikt hij een dosering van dertig procent lager dan de geadviseerde hoeveelheid. "Op dit punt kan ik niets meer verbeteren. Als ik er nog eens dertig procent af zou halen, werkt het middel niet meer", zegt hij.

Dragende teler

Van de Veldleeuwerikgroep West-Brabant is Arian de zogenoemde dragende teler. De dragende teler vertegenwoordigt de groep bij de landelijke bijeenkomsten van Veldleeuweriktelers. "In deze deelnemersraad worden onderwerpen besproken als de certificering van Veldleeuwerikbedrijven en de stand van stand zaken in het project", vertelt Arian. De deelname is niet vrijblijvend. "Als je te weinig naar de vergaderingen komt, word je eruit gezet. Het is bij Veldleeuwerik de bedoeling dat je actief meedoet."

Ton Schönwetter

Bedrijfssystematiek centraal

Veldleeuwerik is een initiatief van inmiddels 200 telers en 40 verwerkende en toeleverende bedrijven waaronder Cosun.

Een projectgroep van Veldleeuwerik bestaat uit tien deelnemers. Iedere deelnemer maakt samen met zijn adviseur voor zijn bedrijf een actieplan hoe hij/zij denkt duurzamer te kunnen telen. Het plan wordt in de groep besproken. Aan het einde van het seizoen bespreken de telers met elkaar de resultaten van het duurzaamheidsplan. Cors Hage: "Zo hou je elkaar scherp. Het dwingt je om ermee aan de slag te gaan. Niets is zo gemakkelijk als iets op te schrijven, het in de la te leggen en het vervolgens te laten liggen."

Sprekers

De hoofdonderwerpen in Veldleeuwerik zijn de bodemvruchtbaarheid, water, bodemverlies, biodiversiteit, gewasbescherming, energie, lokale economie, voedingsstoffen, productiewaarde en menselijk kapitaal. "Bij Veldleeuwerik gaat het puur om de bedrijfssystematiek", benadrukt Arian. De telers komen één keer per

maand bij elkaar. Ook worden er sprekers uitgenodigd om te discussiëren over onderwerpen als 'Het optimale moment van spuiten' en 'Hoe ga je met de restvloeistof om?'.

Sterke combinatie

Arian: "Wat Veldleeuwerik sterk maakt is de combinatie van telers en afnemers. Dat spreekt ook de consument aan. Het doel is de producten van de Veldleeuweriktelers ook als duurzaam product in de winkel herkenbaar te krijgen." Cors Hage: "Ik ga ervan uit dat de grote bedrijven die bij Veldleeuwerik betrokken zijn, dit niet vrijblijvend doen."

Meer informatie staat op www.veldleeuwerik.nl.

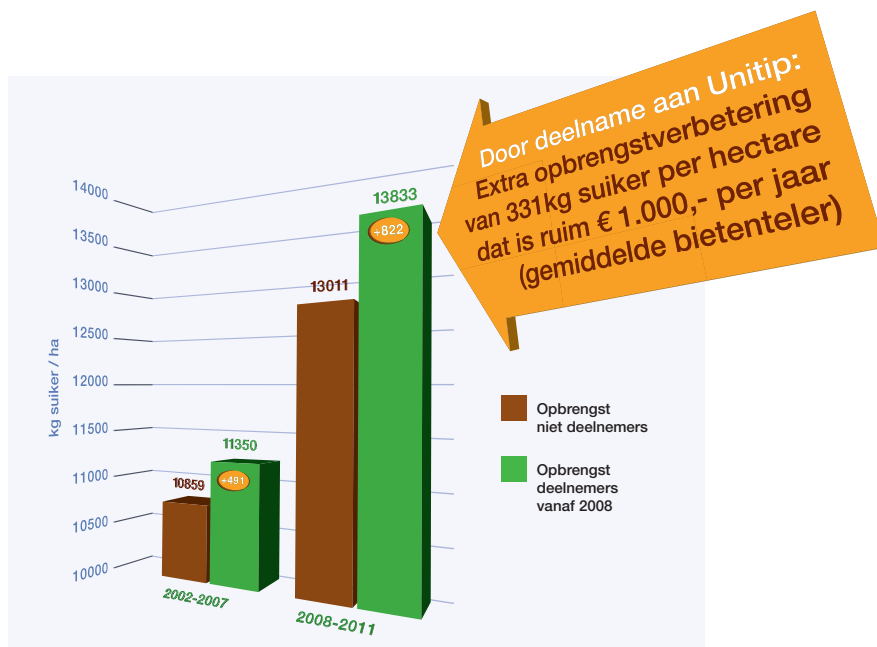
1000 euro extra door deelname Unitip

Deelname aan Unitip levert een groot financieel voordeel op. Dat blijkt uit een vergelijkend onderzoek onder 250 telers die sinds 2008 deelnemen aan Unitip.

Deelname aan Unitip maakt de teler meer bewust van verbeteringsmogelijkheden in de teelt. De rapportages zetten de teler op het spoor van verbeterpunten en geven advies over mogelijke kostenbesparingen. De onderlinge vergelijking van teeltgegevens kan helpen aloude gewoonten in de teelt nog eens opnieuw kritisch te bekijken.

Rendementsverbetering

De praktijkervaring leert dat deelname aan Unitip leidt tot rendementsverbetering in de teelt*. Een vergelijking van de opbrengstcijfers en de financiële opbrengsten van deelnemers en niet-deelnemers laat dit zien. De resultaten van 250 telers die sinds 2008 deelnemen aan Unitip, hebben we vergeleken met telers die niet deelnamen. Uit de analyse bleek dat de Unitip-telers al vóór hun deelname gemiddeld betere opbrengsten behaalden. Sinds hun deelname is het verschil in suikeropbrengst met de niet-deelnemers 331 kg groter geworden. Bij een gemiddeld bietenareaal van 10 hectare betekent dit een verbetering van het resultaat met 1000 euro.

Tijdsbesparing

Uit een door Suiker Unie uitgevoerd onderzoek blijkt dat veruit de meeste bietentelers denken dat Unitip kan bijdragen aan de verbetering van hun teelt. De belangrijkste reden waarom telers nog niet meedoen

is de gedachte dat het veel tijd kost. Dit is onjuist. De registratieprocedure via internet is zo eenvoudig gemaakt dat de totale registratie in een uur kan worden uitgevoerd. Veel telers maken gebruik van een bedrijfsmanagementsysteem. In dat geval is deelne-

Korting op certificering voedselveiligheid suikerbieten

- Registreren op www.Unitip.nl binnen 1 uur, BMS-gebruikers binnen 1 kwartier
- Door registratie voldoet teler 100% aan eisen voedselveiligheidscertificering

**GRATIS
DEELNAME**
VOOR IEDEREEN

Om de voordelen van teeltregistratie voor de certificering voedselveiligheid extra onder de aandacht te brengen doet Suiker Unie een kortingsaanbod. Telers die al meedoen met Unitip, maar ook zij die nu nog gaan meedoen met de teeltregistratie van 2012 ontvangen van Suiker Unie 25 euro. Dit bedrag is een tegemoetkoming in de kosten voor de certificering voedselveiligheid. Het bedrag wordt verrekend met de eindafrekening van de bieten over 2012. Om hiervoor in aanmerking te komen hoeft u alleen maar de registratie volledig in te vullen.

VOORDEELACTIE

Hulp

Op de achterzijde van de bij dit magazine bijgevoegde kortingsbon staat hoe u kunt registreren. Voor zover zich toch nog problemen voordoen, is er ook een telefonische hulplijn beschikbaar voor de registratie. Uiteraard kan ook contact opgenomen worden met een medewerker van de agrarische dienst.

men zelfs nog gemakkelijker. Na het invullen van enkele extra vragen kunnen de bietengegevens met één druk op de knop worden verzonden naar Unitip.

Gemak

Registratie in Unitip zorgt voor tijdswinst en gemak. Alle geregistreerde perceelgegevens blijven bewaard. Als u gegevens van het afgelopen jaar of van de jaren daarvoor wilt raadplegen, kan dat heel eenvoudig. Ook bij een controle op voedselveiligheid suikerbieten heeft u gemak van de registratie. Ook dat is tijdswinst. De Unitip-gegevens zijn een op een te gebruiken voor de certificering voedselveiligheid. Als de controleur op bezoek komt, kunt u de perceelverslagen gebruiken om behalve de checklist ook de administratieve verplichtingen te laten zien.

Pieter Brooijmans

**Meerdere modules uit Unitip zijn mede mogelijk gemaakt door Programma Precisie landbouw (PPL.) In PPL investeren bedrijfsleven en ministerie van EL&I in hulpmiddelen voor innovatieve controlled traffic farming, bemesting en gewasbescherming.*

'Weinig tijd aan kwijt'

Gerard (l)
en Rien van
Beusichem

Rien en zijn zoon Gerard van Beusichem uit Biddinghuizen (Oostelijk Flevoland) doen al zeven jaar mee met Unitip. Zij telen 23 hectare suikerbieten.

Aanvankelijk gebruikte Rien de papieren versie, maar sinds enkele jaren doet hij mee via internet. Ofschoon Rien zeker geen computerfreak is en ook de snelheid van de verbinding soms te wensen overlaat, bevalt het online registreren

hem prima. "Als je het spuitboekje en de grondonderzoeken erbij pakt en er even een uurtje voor gaat zitten, ben je al een heel eind", zegt hij. Ook gebruikt hij een boekje van AB-Oost om de tarieven in te vullen van bijvoorbeeld het ploegen, spitten, zaaien, land klaarmaken en rooien. Sommige telers vullen deze niet in. Dat is jammer, vindt Rien. "Gebruik in ieder geval een standaardwaarde, net als bij de gewasbeschermingsmiddelen gebeurt. Zo wordt je je goed bewust van de kosten."

Bestelling bietenzaad 2013

Op de aanbevelende rassenlijst 2013 staan zeven nieuwe rassen. Informatie over de rassen staat in de brochure Suikerbietenzaad 2013. Deze is te raadplegen op www.irs.nl en www.suikerunie.nl/agrarisch.

De zaadbestelling en het afsluiten van de leveringsovereenkomst kan eenvoudig en snel worden uitgevoerd via www.suikerunie.nl/agrarisch. Hier kan behalve het areaal ook al de ligplaats van de bieten worden opgeven. U kunt ook het meegezonden formulier en de antwoordenvolp gebruiken. De zaadbestelling moet uiterlijk 4 januari bij Suiker Unie binnen zijn. Bestel op tijd, want na deze datum wordt per eenheid bietenzaad 5 euro in rekening gebracht.

Vroegbestelling

Als in augustus een vroegbestelling is gedaan, is deze bestelling en het opgegeven bietenareaal 2013 op het bestelformulier vermeld. De vroegbestelling kan niet meer

worden gewijzigd of geannuleerd. Controleer ook het opgegeven areaal. Dit wijzigen kan via internet, maar ook via het formulier. Zijn alle gegevens correct en is er geen extra bietenzaad meer nodig, dan hoeft u verder niets te doen.

Prijsverschil

Speciaal pillenzaad wordt behandeld met het insecticide Poncho Beta of met Sombrello. Bayer heeft de prijs van Poncho Beta verhoogd. Daardoor geldt bij enkele rassen een hogere meerprijs voor speciaal pillenzaad.

Retourlevering

De voorwaarden voor het retour leveren van bietenzaad zijn gewijzigd. Zowel standaard

pillenzaad als speciaal pillenzaad kan retour worden geleverd. Vanwege de kosten die daarvoor gemaakt worden, wordt voor elke eenheid retour een bedrag van 20 euro in rekening gebracht.

Rhizoctoniaresistent

Helaas zijn er dit jaar geen nieuwe rassen in het rhizoctoniasegment. Daarom worden dit jaar alsnog ook Piranha en Solano aangeboden, hoewel ze niet meer op de aanbevelende lijst staan. Er is nog steeds vraag naar deze oudere rhizoctoniaresistente rassen. Hiermee blijft in dit segment het ras aanbod iets breder.

Pieter Brooijmans

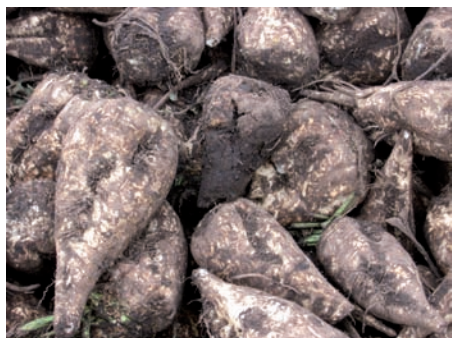
Juiste rassenkeuze voorkomt tegenvallende oogst

Elk jaar komen er weer nieuwe rassen op de Aanbevelende Rassenlijst. De keuze wordt er niet echt gemakkelijker op. Tijd voor een nieuw ras of toch nog even bij het oude, vertrouwde blijven?

De keuze voor het juiste bietenras hangt voor een groot deel af van de aanwezigheid van ziekten of plagen op het perceel. Zo kan een teler kiezen voor resistentie tegen rhizoctonia of bietencystealtjes en sinds kort ook voor resistentie tegen een nieuwe variant van rhizomanie. Maar een resistent ras alleen is vaak niet genoeg.

Rhizoctoniarot beperken met resistente rassen

Komt in een gebied veel rhizoctonia voor en zitten in het bouwplan regelmatig goede waardplanten, zoals maïs, gladiolen, lelies of vollegroondsgroenten, dan is een ras met resistentie ertegen sterk aan te bevelen. Ook op kleipercelen!

Figuur 1. Rote bieten in de hoop: bij meer dan 10% zal Suiker Unie de partij weigeren

Rhizoctoniaresistente rassen beperken in belangrijke mate de aantasting, hoewel niet volledig, want bij hoge infectiedruk kunnen toch nog rotte bieten voorkomen. Of er ook een aantasting optreedt en hoe ernstig die is, is niet van te voren te voorspellen. De gevolgen kunnen echter groot zijn: als een partij meer dan 10% geheel of gedeeltelijk rotte bieten bevat, zal Suiker Unie haar weigeren. Het is daarom belangrijk niet alleen voor een resistent ras te kiezen, maar ook om andere maatregelen tegen rhizoctonia te nemen. Dit kan door bijvoorbeeld zorgvuldig met de structuur van de bodem om te gaan, de pH te verhogen en het aantal waardplanten in het bouwplan te verminderen. Ook de teelt van bladrammenas als groenbemester vermindert de kans op rhizoctonia.

Nieuwe variant rhizomanie-virus

Sinds kort is het nodig om stil te staan bij de vraag of aanvullende resistentie tegen rhizomanie nodig is. Alle rassen zijn al standaard resistent tegen rhizomanie, maar de laatste jaren komt op steeds meer percelen een nieuwe variant van het virus voor. De oorspronkelijke resistentie werkt hiertegen niet meer. Vooral in de gebieden waar rhizomanie het eerst optrad, zien we dit (figuur 2). Gelukkig hebben de veredelaars nu al nieuwe rassen met aanvullende resistentie ontwikkeld. Deze rassen zijn door het IRS onderzocht en blijken een goede bescherming

Figuur 2. Plaatsen waar de AYPR-variant van het rhizomanievirus is aangetroffen van 2004 tot november 2011

Kiest u voor pillenzaad met insecticide?

Bij de zaadbestelling dient de teler aan te geven of hij zaad met of zonder insecticide wil bestellen. Het advies is om pillenzaad met insecticide (speciaal pillenzaad) te bestellen als er in het gebied problemen zijn te verwachten met bladluizen, bietenvliegen, bietenkevertjes, ritnaalden, miljoenpotten, springstaarten of wortelduizendpotten. Alleen voor de bestrijding van bladluizen en bietenvliegen zijn insecticiden toegelaten om na het zaaien nog toe te passen. Het is belangrijk u te realiseren dat deze insecten makkelijker te controleren zijn met pillenzaad met insecticide dan met een bespuiting. Het insecticide op het pillenzaad doodt de insecten namelijk meteen wanneer ze de plant aanvreten, terwijl de teler bij het uitvoeren van een bespuiting te laat kan zijn.

Kiest een teler voor zaad met insecticide, dan is het afhankelijk van het gekozen ras of er Poncho Beta of Sombbrero op zit. Proeven hebben geen verschillen tussen deze middelen aangetoond.

te bieden. Op de Aanbevelende Rassenlijst staat het ras Sandra KWS met aanvullende resistentie tegen de nieuwe variant van het virus.

Wanneer moet een teler een ras met aanvullende rhizomanieresistentie bestellen? In principe is dit alleen nodig wanneer suikerbieten op een perceel komen waar bij de vorige suikerbietenteelt veel bietenplanten met typische symptomen van rhizomanie (zogenaamde blinkers) voorkwamen. Veel is in dit verband meer dan 2-5% of op

Rubriek onder
verantwoordelijkheid van

Postbus 32, 4600 AA Bergen op Zoom
Telefoon: 0164 274400

Fax: 0164 250962

E-mail: irs@irs.nl

Internet: www.irs.nl

Eindredactie: Annemarie Naaktgeboren

Financiële opbrengst stijgt nog steeds

Een nieuw ras komt op de Aanbevelende Rassenlijst als het cijfer voor financiële opbrengst hoger is dan dat van de beste vier rassen van de lijst uit het voorgaande jaar. Dit lukt bijna elk jaar wel één of meerdere rassen. Ook dit jaar is er een aantal nieuwe rassen bijgekomen. Vaak kiezen telers deze nieuwe rassen en

alleen hierdoor al neemt jaarlijks de opbrengst met gemiddeld ruim 1% toe. Het cijfer voor financiële opbrengst geeft een goede afspiegeling van de te verwachten prestaties van een ras onder gemiddelde omstandigheden. Dit komt, omdat dit cijfer rekening houdt met de systematiek van uitbetalen en met de

hiervoor belangrijke eigenschappen als wortelgewicht, suikergehalte, tarra en WIN. Bovendien zijn deze eigenschappen bepaald op een groot aantal proefvelden op representatieve locaties verdeeld over ons land. Normaal gesproken zal een teler de hoogste opbrengst halen met het ras dat op de Aanbevelende Rassenlijst het hoogste cijfer heeft voor financiële opbrengst. Hij moet dan natuurlijk wel de juiste resistentie hebben gekozen. Echter, er zijn omstandigheden waarbij de financiële opbrengst iets hoger of lager uitvalt. Bijvoorbeeld als op een perceel het tarrapercentage extreem hoog is of het suikergehalte heel laag. Om te bepalen hoe in die omstandigheden de financiële opbrengst van een ras is, kan de teler gebruikmaken van een speciale applicatie 'rassenkeuze en optimaal areaal' op de site van het IRS (zie figuur 1).

Rassenkeuze en areaalberekening
BEKIJKEN/INSTELLEN VASTE EN EIGEN GEGEVENS

VERSIE: DECEMBER 2012

Instellen eigen gegevens:		Vaste gegevens:		
Wortelopbrengst (netto)		ton/ha	Quotumbieten euro per ton biet	35 €/ton
Suikergehalte		%	Verrekening per % suiker bij 16%	3,15 €/ton
Kalium		mmol/kg biet	Surplusbieten in euro per ton bij 16%	27 €/ton
Natrium		mmol/kg biet	Verrekening per % suiker bij 16%	2,43 €/ton
AminoN		mmol/kg biet	Verrekening winbaarheidsindex:	
Totaal tarra		%	Verrekening vanaf winbaarheidsindex	87 €/ton
Winbaarheidsindex		WIN	Eerste procent bij quotumbieten	0,41 €/netto ton
Toewijzing in bieten met 16% suiker		ton	Eerste procent bij surplusbieten	0,32 €/netto ton
Advies areaal		ha	Tarra verrekening:	
Gepland areaal		ha	Tarrabijdrage per ton:	12,7 €/ton
Kosten zaaien (excl. zaadkosten)		€/ha	Met ingang van campagne 2012 telt de kop van de biet (zonder blad) mee bij de uit te betalen hoeveelheid bieten. Voor koptarra komt er een vaste afrek van 3% in de plaats. De opbrengstcijfers van de rassen zijn op de gewijzigde uitbetaling aangepast.	
Zaai zaad per hectare		eenheden		
Kosten onkruidbestrijding		€/ha		
Kosten ziekten en plagenbestrijding (incl. spec. pillenzaad = €50)		€/ha		
Kosten meststoffen		€/ha		
Kosten loonwerk, incl. oogst		€/ha		
Grondlasten en overige kosten		€/ha		
Premie vroege/late levering		€/ton		
Totale teeltkosten (excl. kosten zaad)		€/ha		
Saldo alternatief gewas		€/ha		

[Shaken](#) | [Verder](#)
[Rassenoverzicht](#)

Figuur 1.

De teeltapplicatie

'rassenkeuze en optimaal areaal'.

Deze rekent na het invoeren van enkele teeltspecificaties voor die situatie de financiële opbrengst uit.

Figuur 3. Slapende bieten bij droog weer als gevolg van een besmetting met bietencystealtjes. Een partieel resistent ras zou hier niet slapen en ondervindt daardoor dus minder schade

percelen waar blinkers in plekken of stroken bij elkaar stonden. Hoe een blinker eruit ziet, is te vinden op www.irs.nl/blinker.

Ook met bietencystealtjes hoge opbrengsten

Komen er op een perceel bietencystealtjes voor (witte of gele), dan kan een teler dankzij rassen met resistentie hiertegen toch hoge opbrengsten halen. Weliswaar zijn de opbrengsten van partieel resistente rassen op percelen zonder besmetting nog steeds iets lager, maar ze zijn zeker rendabel vanaf 75 en 150 eieren en larven per 100 milliliter grond voor respectievelijk het geel en wit bietencystealtje.

Op percelen zonder bietencystealtjes is de opbrengst van de resistente rassen nog altijd ongeveer 5% lager dan van de vatbare rassen. Daarom kan een teler beter eerst een grondmonster op bietencystealtjes laten onderzoeken, voordat hij een resistent ras kiest.

Jammer genoeg is de resistentie niet volledig: hoge besmettingen zullen ook bij deze rassen een opbrengstdaling geven. Daarbij komt dat de resistente rassen nog wel de aaltjes vermeerderen, al doen ze dat in mindere mate dan de vatbare rassen. Daarom is het belangrijk om aanvullende maatregelen te nemen tegen de aaltjespopulatie. Voorbeelden daarvan zijn het telen van resistente groenbemesters, op tijd zaaien en eventueel een ruimere vruchtwisseling.

Noud van Swaaij

Problemen in 2012?

Voorkom ze in 2013

Veel problemen die het afgelopen seizoen een rol speelden op bietenpercelen, kwamen voor de teler onverwachts. Wellicht was in een aantal gevallen de schade beperkt gebleven, als de teler vooraf over voldoende informatie over het perceel beschikte en die gebruikt had. Hieronder vindt u een aantal problemen, dat we in 2012 tegenkwamen. Nú is aan deze problemen nog iets te doen, zodat de bieten er in 2013 minder last van hebben. Zo kunnen we allemaal leren van afgelopen seizoen om verrassingen voor het volgend jaar zoveel mogelijk te voorkomen.

Het verzamelen van informatie over een perceel is altijd belangrijk. Dit helpt de teler en zijn adviseur bij het nemen van de juiste beslissingen. Het verzamelen van informatie kan bestaan uit het nemen van grondmonsters, maar ook door na te gaan welke problemen in het verleden op het perceel of naburige percelen hebben gespeeld. Zo is schade door meerkoppigheid, pleksgewijs slechte groei, plantwegval en witverkleuring in ieder geval te beperken.

Figuur 1. Meerkoppigheid kent vele oorzaken. Als het door wantsen komt, dan kan de teler dit voor 2013 beperken door nu speciaal pillenzaad te bestellen. Komt het door stengelaaltjes dan kan pleksgewijs Vydate toepassen een oplossing zijn

Meerkoppigheid

Afgelopen teeltseizoen signaleerden veel telers en adviseurs op percelen meerkoppigheid (figuur 1). Dit ontstaat door aantasting van het groeipunt. Er zijn zeer veel oorzaken voor meerkoppigheid. Voorbeelden zijn: hagel, herbicidenschade, wantsen en stengelaaltjes. Hagel is niet te voorkomen en schade door herbiciden, zoals Ally, ontstaat altijd per ongeluk. Met de herbicidenbespuitingen in diverse gewassen is het dus oppassen: reinig uw spuitmachine voldoende en lees de etiketten goed.

Tegen wantsen en stengelaaltjes zijn er wel maatregelen beschikbaar. Zo beschermt speciaal pillenzaad planten tegen insect-

tenschade door wantsen. Hierdoor zal het aantal planten met meerkoppigheid veel minder zijn dan wanneer er geen insecticide op het zaad zit. Helemaal voorkomen is niet mogelijk, omdat de wants altijd de plant aan moet prikken om het insecticide op te nemen. Als er stengelaaltjes op een perceel zijn, dan zie je in het voorjaar vaak meerkoppigheid en ontstaan in de zomer en herfst rotte bieten. De teler of loonwerker kan op besmette plekken Vydate met het zaaien in de zaaivoor toedienen. Dit reduceert de aantasting door stengelaaltjes en daarmee het percentage rotte bieten.

Pleksgewijs slechte groei

Naast meerkoppigheid was hier en daar ook te zien dat bieten pleksgewijs in groei achterbleven (figuur 2). Vaak kwam dit door aaltjes, een lage pH of een combinatie daarvan. Vrijlevende wortelaaltjes (trichodoriden) veroorzaken vertakkingen en wortelknobbelaaltjes knobbels op de wortels. Bij bietencysteaaltjes zijn vaak

Figuur 2. Pleksgewijs blijven bieten achter in groei door aaltjes in combinatie met een te lage pH

‘pH vaak te laag’

Op heel veel percelen of perceelsgedeelten waar bieten slecht groeien, waar planten wegvallen of te lijden hebben van herbiciden uit voorvruchten, is de pH vaak te laag. Op deze plekken is de pH vaak lager dan 5,0. Ook al was de uitslag van het algemene grondonderzoek wel voldoende, pleksgewijs kan de pH behoorlijk afwijken. De uitslag van een onderzoek is immers maar een gemiddelde. Verder neemt de pH op zandgronden ieder jaar af. De meeste problemen komen voor op huurpercelen. Als een teler dus een perceel gaat huren, is het altijd verstandig om een nieuw monster te laten onderzoeken en niet af te gaan op de waarden van oude onderzoeken. Met behulp van de Applicatie Kalkbemesting (www.irs.nl) is na te gaan hoeveel kalk nodig is om de pH op voldoende niveau te brengen.

cysten op de wortels zichtbaar. De maanden december tot en met maart zijn geschikt voor het nemen van een aaltjesmonster. Op de IRS-website kunt u lezen wanneer het granulaat Vydate bij de verschillende aaltjessoorten rendabel is. Trichodorida's veroorzaken vaak de meeste schade op schrale plekken op het perceel en dit is te beperken door toevoer van organische stof. Bij wortelknobbelaaltjes kan de teler de schade het best indammen door voorafgaand aan de bieten geen waardplant te telen (www.aaltjesschema.nl) en bij bietencysteaaltjes te kiezen voor een partieel resistent bietenras. Vaak speelt ook een lage pH nog een rol bij pleksgewijs achterblijvende bieten, al dan niet in combinatie met aaltjes. Bij een te lage pH ondervinden de bieten meer schade door aaltjes. In het kader 'pH vaak te laag' leest u hier meer over.

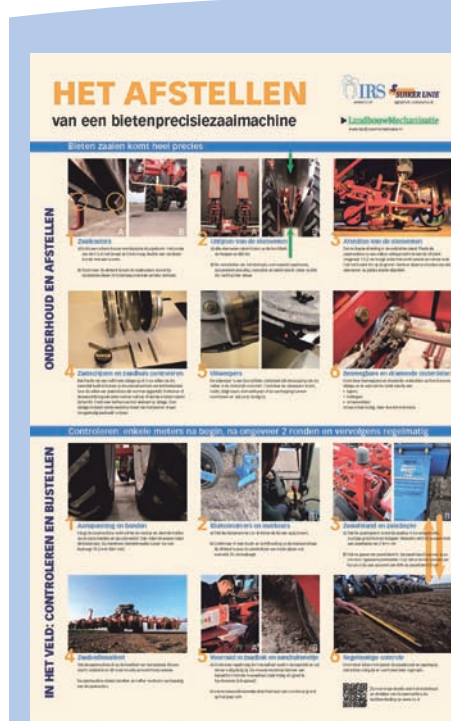
Plantwegval in voorjaar

Een lage pH komt ook vaak voor in combinatie met problemen met bodemschimmels, zoals aphanomyces en pythium. Deze schimmels veroorzaken vooral plantwegval (figuur 3) bij een trage beginontwikkeling. Het is daarom belangrijk dat alle andere factoren op een perceel, zoals pH, in orde zijn. Bovendien is het beter om bietenzaad uit het voorgaande jaar (jaren) niet te gebruiken. Op het zaad zitten namelijk fungiciden, die de planten tegen deze schimmels beschermen. Na een jaar is maar een gedeelte van de toegepaste hoeveelheid fungiciden op het zaad over. Dat kan te

Figuur 3. Plantwegval door bodemschimmels

weinig zijn om de planten voldoende tegen aphanomyces en pythium te beschermen. Ook bodemplagen, zoals emelten en ritnaalden, kunnen plantwegval veroorzaken. Aan de bladeren, het stengeltje en de wortels zijn dan vraatplekken zichtbaar.

Poster over perfect onderhoud en afstelling mechanische precisiezaaimachine

Bij dit COSUN Magazine ontvangt u een poster over het onderhoud en het afstellen van de mechanische precisiezaaimachine voor de suikerbieten. Hij is gemaakt in samenwerking met LandbouwMechanisatie. Op de poster vindt u alle belangrijke stappen in het onderhoud en afstellen van de bietenzaaimachine. Bietenzaaien is precisiewerk. Voor een perfect resultaat is goed onderhoud en de juiste afstelling een must!

Witverkleuring

Dat pH vaak invloed heeft op schade blijkt ook uit een ander schadebeeld: witverkleuring (figuur 4). Bepaalde herbiciden uit de voorvrucht maïs kunnen een jaar later nog witverkleuring in de bieten veroorzaken. Op plekken met een lage pH is de schade altijd groter dan op plekken waar de pH voldoende hoog is. Daarnaast is schade te beperken door te ploegen. Voor een teler is het verstandig te weten welke middelen in 2012 op een perceel zijn gebruikt, als er in

2013 bieten op komen. Is er Calaris, Callisto, Clio of Mikado (triketonen) gebruikt? Zorg dan dat de pH voldoende hoog is (zie kader 'pH vaak te laag') en ploeg het perceel.

Elma Raaijmakers, Bram Hanse
en Peter Wilting

Figuur 4.
Witverkleuring door
herbiciden uit de
voorvrucht maïs

Wat is de beste bewaartemperatuur voor suikerbieten?

Bij het bewaren van bieten is het belangrijk de temperatuur tussen de 1° en 8° C te houden. Het is dus bij vorst een kwestie van op tijd de partij bieten afdekken en op tijd ventileren. Dit om broei te voorkomen. Ventileren kan door het afdek materiaal geheel of gedeeltelijk te verwijderen. Om te weten te komen of actie nodig is, is het zaak de temperatuur buiten en in de partij goed te volgen. Kijk voor meer bewaartips op www.suikerunie.nl/agrarisch en de bieten-bewaarkrant/kaart.

Biovergister Vierverlaten in gebruik

De openingshandeling

Op 21 november is de biovergister bij de suikerfabriek in Vierverlaten officieel in gebruik genomen. Jos van Campen verrichtte de openingshandeling. Suiker Unie heeft met GasTerra en BioMCN een overeenkomst ondertekend voor de productie en levering van groen gas. GasTerra verzorgt het transport en de levering. BioMCN is de afnemer. Het gaat om tenminste 10 miljoen m³ gas per jaar. Suiker Unie produceert in Vierverlaten en Dinteloord 25 miljoen m³ groen gas en is één van de grootste groen gasproducenten in Nederland. Het digestaat wordt door Agrifirm verkocht onder de naam Top Soil terrafert.

Teeltvergaderingen

Vanaf half december organiseert Cosun de jaarlijkse teeltvergaderingen. Ook in januari staat er nog een aantal bijeenkomsten gepland. Op www.suikerunie.nl/agrarisch (onderdeel agenda) vindt u wanneer er een bijeenkomst bij u in de buurt is. Behalve leden, zijn ook andere belangstellenden welkom. De kringvergaderingen in februari zijn alleen toegankelijk voor coöperatielieden.

Jongerenraad op excursie

De Jongerenraad van Cosun is eind november op studiebezoek geweest bij de akkerbouwcoöperatie CSVCOVAS in Asten. Deze is actief in Oost-Brabant en Limburg. De voorzitter (Kees Huijbrechts) en directeur-secretaris (Gerard Gosselink) gaven een toelichting op het functioneren van hun coöperatie. Veel interesse was er voor het premiebeleid van CSVCOVAS en de bewaring van bieten afgedekt met TopTex. De bieten uit het CSVCOVAS-werkgebied worden deels verwerkt bij het Duitse Pfeiffer & Langen. Ze worden geschoond geleverd door verlading met een bietenmuis.

Jongerenraad bekijkt het laden met de bietenmuis

Discussie

Ook is een vestiging van Aviko in Cuijk bezocht waar verse gestoomde en geschilde aardappelen worden verpakt. De Jongerenraad kreeg informatie over de verwerking, de markt en productsoorten. Daarnaast was er een interessante discussie over het contracteren van aardappelen. Tot nieuwe secretaris van de Jongerenraad is Jan Voorden-dag uit Strijen benoemd.